

Оксана Загородна

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Останнім часом в межах інтеграції до європейської спільноти значна увага приділяється вивченню іноземних мов. Під час переходу до ринкової економіки Україна опинилась у ситуації, коли в системі освіти навчання базується на різних методичних основах, навчальні курси мало пов'язані між собою, що перешкоджає розвитку професійних вмінь майбутніх фахівців.

Дане питання представлено в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, де надано ряд вказівок [7]. Цей документ розглядає мову як завдання впродовж усього життя. Знання іноземної мови стає першочерговою необхідністю для молодшої людини яка стикається з новим мовним досвідом за межами навчального закладу, а це зумовлює розвиток майстерності спілкування і залучає інші параметри, такі як соціокультурне розуміння, намагання самостійно вчитись. Таким чином, принциповою рисою сучасного вивчення іноземних мов є не просто формальне її засвоєння, а навчання як інтеграція професійного та власного досвіду.

Безперечним фактом є те, що з кожним роком англійська мова набуває більш глобального розвитку, а сфера її використання розширюється. Тому на сьогоднішній день є актуальним питання підбору ефективних технологій та розробка методик їх використання для продуктивного вивчення іноземної мови.

Аналіз публікацій з даної проблеми свідчить, що в останні роки все частіше піднімається питання використання інтерактивних технологій в навчанні. Це, насамперед дослідження таких науковців як: С. Гончарова, Г. Волошиної, О. Комар, Л. Скрипник, М. Пироженко, О. Пометун, Н. Хамської, В. Щербини, в яких головна увага зосереджена на сутності поняття технологія та її використанні в навчально-виховному процесі.

На сьогодні стоїть важливе наукове завдання – теоретичний аналіз тенденцій розвитку інтерактивних технологій, і в їх рамках тенденцій розвитку методології навчання іноземної мови. Важливим практичним завданням є розробка та впровадження курсу вивчення іноземної мови з використанням інтерактивних технологій навчання.

Мета статті полягає в аналізі інтерактивних технологій які використовуються в процесі вивчення іноземної мови.

Під час відбору педагогічної технології, на нашу думку, варто дотримуватись наступних критеріїв: інноваційність, ефективність, легковпроваджуваність, високоадаптивність. Розкриємо ширше зазначені нами критерії.

Інноваційність. Інтерактивна технологія є інноваційною, оскільки її поява не віддалена у часі.

Г. Селевко зазначає, що сучасні педагогічні технології існують в конку-

рентних умовах і повинні бути ефективними і оптимальними за результатами, і гарантувати досягнення визначеного стандарту навчання [10, 17]. Тому ми під ефективністю розуміємо співвідношення витрат часу, грошей, зусиль та отриманого результату.

Великий тлумачний словник сучасної української мови трактує терміни «легко» – без ускладнення, просто» [5, 483], та «впроваджувати» – уводити щонебудь у дію, у практику» [5, 161].

Легковпроваджуваність, на нашу думку – це відсутність складних перешкод на шляху використання технології.

Високоадаптивність – спроможність технології швидко асимілюватись в існуючому навчальному середовищі.

Ми вважаємо, що інтерактивні технології відповідають усім зазначеним вище критеріям.

О. Пометун та Л. Пироженко зазначають, що методи інтерактивного навчання можна поділити на дві великі групи: групові («Робота в парах», «Робота в трійках», «Карусель», «Робота в малих групах», «Акваріум») та фронтальні («Велике коло», «Мікрофон», «Незакінченні речення», «Мозковий штурм», «Аналіз проблеми», «Мозаїка») [8]. Н. Хамська до інтерактивних технологій відносить: технологію Case-Study, ситуативне моделювання, ділову гру [12, 120].

Ефективне впровадження інтерактивної технології можливе лише за дотримання певних умов. Тому, на нашу думку, першочергово варто розглянути поняття педагогічної умови.

Поняття «педагогічна умова» включає в себе дві складові «педагогічна», та «умова». Великий тлумачний словник сучасної української мови дає таке трактування цих термінів: «педагогічний» – який відповідає правилам, вимогам педагогіки [5, 713]. Macmillan трактує поняття «педагогічний» як співвідносний з освітніми методами та принципами [4, 1045].

Поняття «умова» є більш широким, та розглядається у багатьох суспільних науках: педагогії, психології, філософії, соціології, тощо. Так, наприклад, Великий тлумачний словник сучасної української мови трактує дане поняття так – «умова» – необхідна обставина, яка уможливує здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь [5, 1295]. Філософський словник визначає «умову» – як те, від чого залежить інше обумовлене; суттєвий компонент об'єктів (речей; їх станів, взаємодій), з наявності якого визначається існування певного явища» [11, 707]. Тлумачний словник Longman Language Activator визначає поняття «умова», як – «річ яку ви повинні виконати або досягти, щоб зможти щось робити або мати» [3, 220].

Проаналізувавши існуючі визначення, у нашому дослідженні, під педагогічними умовами ми будемо розуміти сукупність умов та засобів від яких залежить ефективність використання інтерактивних технологій у навчальному процесі. На основі запропонованого нами визначення ми сформулювали наступні педагогічні умови формування іншомовної професійної компетентності студентів економічних спеціальностей засобами інтерактивних технологій:

1. так як інтерактивні технології є частиною особистісно-зорієнтованого навчання, необхідне забезпечення особистісно-орієнтованого підходу у вивчен-

ні іноземної мови;

2. дотримання методик використання інтерактивних технологій навчання для формування іншомовної професійної компетентності.

Розвиток системи освіти ХХІ століття відбувається у руслі гуманізації та технологізації педагогічного процесу.

Погоджуючись із висловом Г. Китайгородської – «Найголовніша цінність – це людина. Її необхідно побачити, почути, відчувати. В неї необхідно вірити» [2] стосовно орієнтації на кожного студента, та необхідності розкриття прихованих особистісних якостей кожного, ми визначили використання особистісно-орієнтованого навчання, як першу умову ефективного формування іншомовної професійної компетентності студентів економічних спеціальностей.

У навчанні, орієнтованому на особистість, а отже, на моральну свідомість людини, докорінно змінюється функція мотиву в присвоєнні змісту. Гуманістична орієнтація освіти спричиняє до зміщення акцентів у розумінні структури освіти, особливо того, яке місце в цій структурі повинні посідати власне наукові знання.

Процес навчання має бути організований таким чином, щоб він активізував механізм особистісного розвитку. Це можливо за наявності таких педагогічних умов: створення особистісно-стверджуючих ситуацій, перенос спілкування в діалогічну площину, формування позитивних образів «Я», створення ситуацій успіху, зміни позиції педагога стосовно того, хто вчиться.

Особистісно-орієнтоване навчання реалізується через діяльність, яка має не тільки зовнішні атрибути спільності, але й на рівні свого внутрішнього змісту передбачає співробітництво, саморозвиток суб'єктів навчального процесу, виявлення їх особистісних функцій.

Коли ми говоримо про емоційний контакт між вихованцями і вихователем, завжди маємо на увазі певний діалог, взаємодію між ними.

Головне у встановленні діалогу – це спрямування його на досягнення спільних цілей, вироблення загального підходу до сприйняття різних ситуацій, єдиного напрямку спільних дій. Мова йде не про обов'язковий збіг поглядів і оцінок. Найчастіше точка зору вихователя й дітей різна, що цілком виправдано при різниці в досвіді. Однак першорядне значення має власне факт спрямування діалогу на вирішення проблем. Вихованець завжди мусить розуміти, якими цілями керується вихователь у спілкуванні з ним.

Однією з умов реалізації нової освітньої парадигми є трансформація традиційного внутрішнього управління в особистісно-орієнтоване, що вимагає дотримання ряду принципів, а саме:

- 1) центром діяльності є не людина як така, а її особистість – система соціально значущих (а не всіх) якостей, при цьому особистість розглядається в системі особистість зараз – особистість у майбутньому»,
- 2) особистість студента є рівноправним суб'єктом управлінського процесу, особистість є одночасно творцем норм та їх виконавцем, тобто визначення цілей, їх декомпозиція в завдання, орієнтири (цінності) й норми здійснюються в колективній розумовій діяльності всіх учасників навчального процесу;

- 3) у межах уже визначеного напрямку діяльності, визначених її норм особистість повинна мати право на вільний вибір засобів досягнення означених цілей, на індивідуальний стиль діяльності та творчий підхід до справи;
- 4) цілі діяльності є відповідними цінностям, що поширюються й оцінюються керівником та усіма суб'єктами навчального процесу як важливі, соціально значущі.

Якщо вуз навчить студентів говорити, слухати, читати та писати іноземною мовою в межах побутової та професійної тематики, тоді одночасно забезпечить їм доступ до іншої національної культури, а також до світової культури. Це дасть – можливість подолати в студентів національний культуроцентризм, сприятиме підвищенню рівня їхньої гуманітарної освіти, а також створить умови для саморозвитку.

У процесі оволодіння різними аспектами іншомовного спілкування освіта студентів передбачає:

- усвідомлення ними суті мовних явищ, іншої системи понять, через яку може сприйматися дійсність;
- розуміння особливостей свого мислення;
- розробка своїх власних способів навчальної роботи;
- залучення до діалогу культур (іншомовної та рідної);
- оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країни, мова якої вивчається (лінгвокраїнознавство, країнознавство);
- вміння вчитися самостійно (працювати з довідковою літературою, тлумачними словниками, знаходити інформацію в Internet тощо).

Досягнення визначених цілей навчання іноземної мови можливе за умов взаємопов'язаного навчання мови і культури народу-носія цієї мови, а також активної комунікативної пізнавальної діяльності студента як суб'єкта навчання.

Таким чином особистісно-орієнтований підхід у навчанні сприяє ефективному розвитку пізнавальної діяльності студента та його формуванню як майбутнього спеціаліста.

Останнім часом в практиці викладачів іноземної мови часто зустрічається використання технології Case Study. Багато викладачів побоюються використовувати дану технологію з наступних причин: по-перше вони почуваються непевно, думаючи, що можуть заплутатись у новій освітній технології і втратять авторитет в очах студентів; по-друге, їм може не сподобатись зміна статусу – з викладача, який є повноправним господарем заняття, на консультанта-організатора навчальної діяльності. І нарешті викладачам, які використовують традиційні технології навчання, може здатись, що навчання відбувається не повністю якщо вони використовують технологію Case Study [1, 70]. Проте технологія має чимало плюсів. При її використанні можна:

- розвинути критичне мислення;
- покращити організаційні вміння студентів – ситуація яка вивчається іноді дуже наповнена інформацією, метою є упорядкування цієї інформації у логічну послідовність і представлення її таким чином, щоб

- проблема/питання чітко вимальовувалась і була всім зрозумілою;
- покращення комунікативних умінь – дана технологія може використовуватись для вдосконалення студентських писемних умінь та усного спілкування. Невербальні комунікативні вміння також можна вдосконалювати за допомогою цієї технології;
  - розвивати комунікативні вміння, такі як проведення зустрічей, презентацій, підписання контрактів тощо. Дана технологія переносить студентів у життєві ситуації та налаштовує їх на спілкування;
  - сприяти навчальній співпраці і розвитку умінь командної роботи.

Використання технології контекстного навчання має значний потенціал. Звичайно, ми не можемо впровадити дану технологію навчання в повній мірі, але варто використовувати цю інновацію у поєднанні з традиційними технологіями навчання. Це покращить професійну активність майбутніх спеціалістів.

Так як інтерактивні технології передбачають не лише традиційну роботу «викладач – студент – викладач», а й «студент – студент», «студент – комп'ютер», то в рамках інтерактивних технологій можна розглянути роботу студента за комп'ютером. Тому ми пропонуємо розглянути використання електронних мультимедіа навчальних програм та Internet ресурсів.

М. Прадівляний виділяє такі основні способи застосування засобів сучасних комп'ютерних технологій з метою організації навчального процесу з іноземної мови:

1) навчання іноземної мови на базі засобів сучасних інформаційних технологій (Computer-assisted Language Teaching);

2) вивчення іноземної мови на базі засобів сучасних інформаційних технологій (Computer-assisted Language Learning);

3) використання засобів сучасних інформаційних технологій з метою демонстрування навчальної інформації для роботи в групі під керівництвом викладача;

4) використання засобів сучасних інформаційних технологій з метою отримання повідомлення, організації процесу спілкування між групами студентів за допомогою локальної чи глобальної телекомунікаційної мережі;

5) використання засобів сучасних інформаційних технологій з метою отримання необхідної навчальної інформації за умови самостійного доступу до телекомунікаційних мереж;

6) використання засобів сучасних інформаційних технологій з метою накопичення навчального матеріалу;

7) використання засобів сучасних інформаційних технологій з метою отримання додаткового матеріалу консультативного характеру;

8) використання засобів сучасних інформаційних технологій з метою організації діалогового режиму роботи між студентом та комп'ютером;

9) використання засобів сучасних інформаційних технологій з метою організації дистанційного навчання [9, 83-86].

Нас зацікавили мультимедіа навчальні програми для вивчення іноземної мови в яких відбувається зв'язок «студент-програма-студент», а саме: «Английский. Путь к совершенству» виробництва фірми «Медиахауз», та «Професор

Хиггинс. Английский без акцента!» фірми «Истра Софт».

Використання цих програм має як позитивні сторони так і недоліки.

До плюсів ми віднесли: простоту у використанні; доступність; можливість контролю власних досягнень; використання за зручним часовим графіком; формування самосвідомості.

Серед недоліків варто зазначити, що за традиційної системи навчання викладач посідає роль посередника між студентом та навчальним матеріалом, результатом чого є відсутність звичного емоційного контакту «викладач – студент».

Описані вище програми можуть використовувались студентами як самостійно так і у вільний від занять час.

Як додатковий засіб при вивченні іноземної мови з використанням інтерактивних технологій можна задіювати мережу Internet. В. Журавський зазначає, що «Інтернет надає винятково широкі можливості для дослідницької роботи і дозволяє реалізувати абсолютно нові підходи до навчання у формі організації системи так званої е-освіти, коли студентам надається доступ в он-лайновому режимі до сайтів з академічними і науковими матеріалами» [6, 114].

Таким чином, можна говорити про результативність, значимість та високий потенціал інтерактивних технологій навчання. Вони дають можливість формувати студентів з чітким уявленням про майбутню професійну діяльність, забезпечувати їх якісним багажем знань, умінь та навичок, розвивати в них позитивну мотивацію, прагнення до саморозвитку та самоаналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Amy B.M. Tsui. Understanding Expertise in Teaching: Case Studies of Second Language Teachers. Oxford University Press, 2003. – 303 p.
2. <http://www.kitaygorodskaya.ru>
3. Longman Language Activator. Helps you write and speak natural English / Second edition, Longman, 2002. – 1530 p.
4. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. International Student Edition. A&C Black Publishers Ltd, 2006. – 1692 p.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
6. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2003. – 416 с.
7. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
8. Пометун О.І., Пироженко Л.В., Коберник Г.І., Роєнко Л.М., Баліцька Н.Г. Інтерактивні технології навчання / Уманський держ. педагогічний ун-т ім. Павла Тичини. – К.: Науковий світ, 2004. – 86 с.
9. Прадівлянний М.Г. Формування професійно спрямованої іншомовної компетентності фахівців технічних та економічних спеціальностей засобами сучасних інформаційних технологій: дис. ... канд. пед.наук: 13.00.04 / Прадівлянний Микола Григорович. – Вінниця, 2006.
10. Селевко Г. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. –

М.: Народное образование, 1998. – 256 с.

11. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.
12. Хамська Н.Б. Використання інтерактивних технологій у процесі вивчення педагогічних дисциплін // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія Педагогіка і психологія. Випуск 16. – Вінниця, 2005 р.